

(*Volkskrant*, 9.3.2010)

Професионални китоловац Кристјан Лофтсон располаже бесконачним стрпљењем. Већ двадесет година чека дозволу да може поново да исплови. Током тих двадесет година редовно је одржавао своје китоловце, а почетком прошле године му је стрпљење најзад било награђено. Исландске власти су му дале дозволу да улови 120 китова. Лофтсон није чекао да му то двапут кажу. У међувремену, китови леже смрзнути и истранжирани у комаде, чекајући превоз у Јапан.

Лофтсон је симбол трансформације кроз коју пролази данас исландска економија. Та земља је годинама живела углавном од потрошње и унутрашњих инвестиција. Владала је велика грађевинска грозница, а експлозивно је била повећана продаја Рејнц Роверса, дизајнираног намештаја и луксузне одеће. Од избијања кризе и преполовљене вредности домаће валуте – круне, извоз је избио у први план – а на челу стоји риболов. Исланд располаже са око 2% светских резерви рибе, што је довољно да исхрањује 50 милиона људи широм света. Али сада када су исландски животни трошкови смањени, и туризам је у порасту.

С друге стране, драстично је опао увоз. Исланђани сада проводе годишње одморе скоро искључиво у сопственој земљи – за то није био потребан никакав апел неког државног секретара. У самопослугама се све више места прави за домаће производе, а исландски џемпери још никада нису били толико популарни како у земљи, тако и у иностранству. Резултат тога је да је бар за сада изостао слом економије – штавише, у четвртном кварталу је економски раст био 3,3%.

Непосредно по избијању кризе, исландска круна је потпуно изгубила своју привлачност. Услед пада њене вредности, дугови привреде и домаћинстава, који су углавном били закључивани у иностраној валути, експлодирали су у правом смислу. Исланђани су омрзли своју валуту и желели да што брже уђу у ЕУ.

Нова левичарска влада је обећала да ће, што је пре могуће, упутити пријаву за чланство у ЕУ. Министар за социјална питања, социјалдемократа Арни Пал Арнасон изгледао је у

Пише: Питер Клок
уторак, 09 март 2010 18:06

том погледу врло одлучан током претходне јесени. "Круна нам је проклетство. Видите Ирску – тамо су се нашли у ситуацији сличној нашој, али их спасава евро. Видите Холандију и Белгију – и код вас су у банкарском сектору грдни проблеми, али – да ли обичан човек због тога стварно испашта?"

У међувремену се пак свет стварно променио. Из проблема у којима се налази Грчка види се да учешће у еврџу није гаранција за успех. Тај сигнал је допро и до Исланда. Љубав према круни је у брзом порасту. "Не желим евро – из оних истих разлога због којих га и Грчка не жели", каже Фрости Сигурјонсон, предузетник у компјутерској технологији, политички активиста и ватрени противник приступања у ЕУ. "Ниједан политичар нема ту моћ да смањи плате за 30% како би побољшао конкурентски положај земље. Али, ако вредност [националне] валуте падне, како што је сада случај на Исланду, то се догађа само по себи."

Сигурјонсон види доста других могућности како би се спречило да круна у будућности поново постане играчка за шпекуланте. "Требало би да овде уведемо порез на сваку валутну трансакцију."

Сигурјонсон није усамљен у томе. Подршка јавности за улазак у ЕУ брзо опада. Из најновијих анкета се види да је за то само 33% Исланђана, док је 56% против. Међу Исланђанима влада дубоко укоренењен страх да би ускоро били присиљени да деле своја богатства са остатком Европе. Сигурјонсон: "Захваљујући нашим водама богатим рибом имамо много извора беланчевина, имамо богате изворе енергије и много простора. То је све оно што Европи недостаје."

Они Исланђани који су оптерећени дуговима у иностранј валути би још и волели да се отарасе круне. Надају се да би валутни курс код приступа у ЕУ био тако повољан да би им се дугови преполовили. "Сада је курс 180 круна за један евро", истиче Сигурјонсон, "а они се надају да ће Европска централна банка тражити само 100 круна за један евро – као неки дар у име добродошлице. Али чланови ЕУ сигурно неће бити спремни да на такав начин на себе преузму наша дуговања."

(Превод са холандског **Василије Клефтакис**)